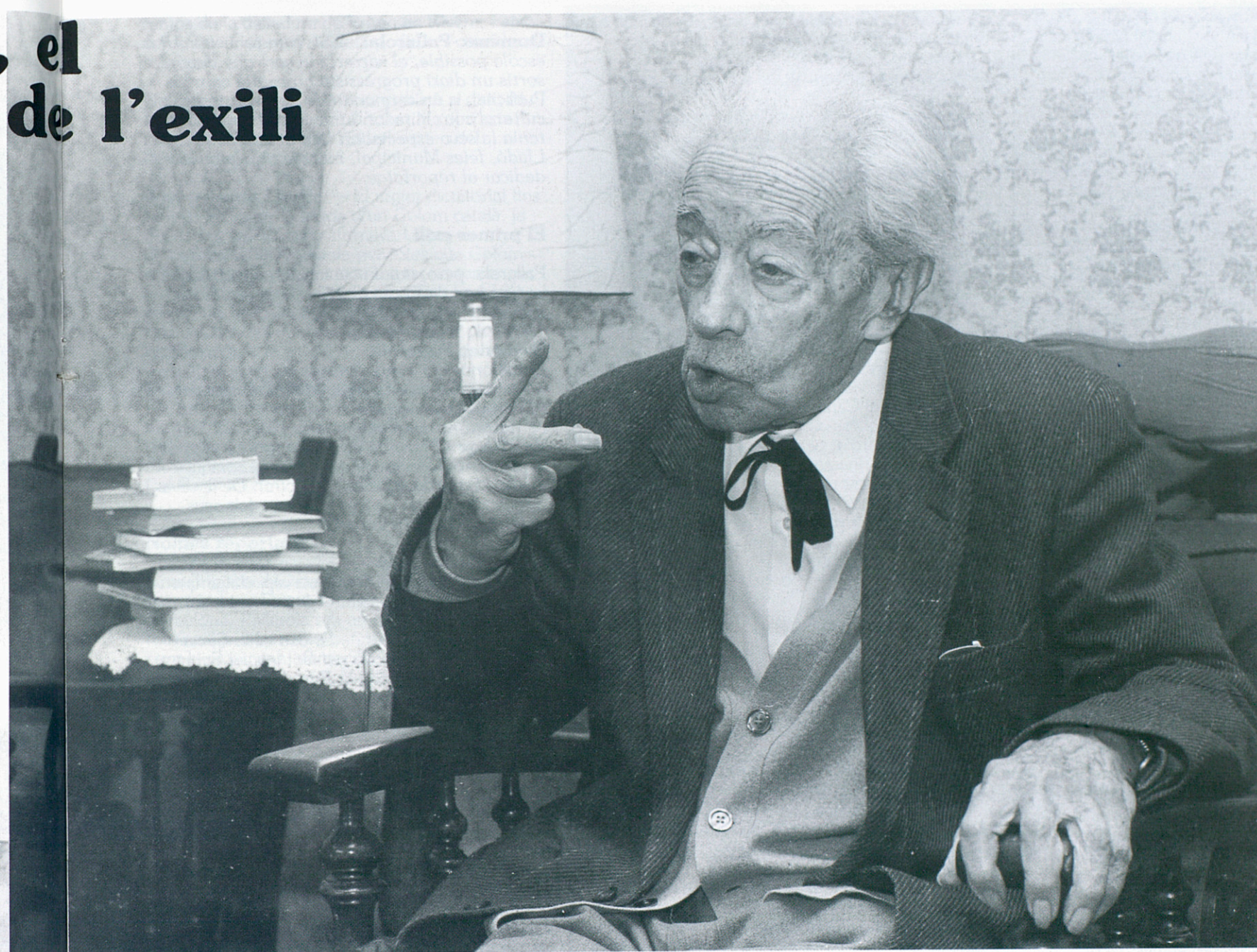
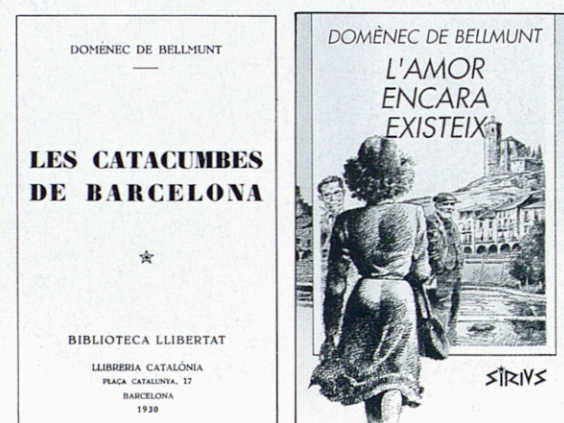

Domènec de Bellmunt, el reporter que no tornà de l'exili

Conversa amb Josep Maria Lladó sobre el periodisme català dels anys vint i trenta

Els periodistes Domènec Pallerola i Josep Maria Lladó van iniciar la seva carrera a la dècada dels anys 20, en una època d'incerteses i canvis. Els diaris *La Publicitat*, *L'Opinió* i el setmanari *Mirador* van ser les capçaleres on Pallerola i Lladó van consolidar una carrera periodística orientada, respectivament, cap al reportatge i la crònica municipal.

Conversa transcrita i postil·lada per Antoni Capilla.

Domènec Pallerola acaba de complir 90 anys, el 28 de gener, a Tolosa de Llenguadoc, on viu amb la seva família des que s'hi va exiliar, el 1939.

Josep Maria Lladó també va viure l'exili, concretament a Niça, tot i que va tornar aviat a Espanya.

El nonagenari Pallerola viu als afores de Tolosa, en una petita torre del barri dels Minimes. Cada dia escriu una mica. Algunes notes, apunts per al següent article al *Diari de Lleida*, alguns records, potser el pròleg del futur llibre que recopilarà la seva obra periodística al diari lleidatà. Ho fa a la cuina, en una petita taula

plena de papers i exemplars dels seus llibres *Les banyes del Tibidabo*, *Les catacumbes de Barcelona*, *Diguem-ne que és amor*, *50 anys de periodisme català...*, llibres que van donar al pseudònim que usava normalment, Domènec de Bellmunt, un bon prestigi.

Ascendència lleidatana

Lladó i Pallerola, reunits per *Capçalera* amb motiu del 90è aniversari del segon, es tracten com dos vells amics. Dos amics que van compartir redaccions a diferents diaris i

— *L'autor de Les catacumbes de Barcelona acaba de complir 90 anys a Tolosa de Llenguadoc* —

Domènec Pallerola (Bellmunt, Urgell, 1903) és un dels més veterans periodistes catalans. S'inicià com a periodista a la redacció de *La Veu de Catalunya* el 1924, i després va anar a *La Publicitat*, on va col·laborar durant set anys. El 1931 va començar a escriure a *La Ciutat*, on ja feia servir el pseudònim Domènec de Bellmunt. Exiliat al final de la Guerra Civil espanyola, Pallerola va ser col·laborador del fugaç setmanari *Foc Nou*, editat a Tolosa de Llenguadoc, i de *La Novela Española*, també publicada a la ciutat occitana. Actualment és col·laborador de les planes d'opinió del *Diari de Lleida*.

Josep Maria Lladó (Barcelona, 1910) va iniciar la seva trajectòria professional el 1928 com a col·laborador de *L'Estudiant*. Entre 1929 i 1931 va treballar a les redaccions d'*El Sol*, *El Liberal* i *Heraldo de Madrid*. Un cop finalitzada la seva estada a Madrid com a funcionari del ministeri d'Economia, va tornar a Barcelona, on va treballar a *La Publicitat*, *L'Opinió*, *La Vanguardia*, *Mirador* i *Última Hora*. El 1937 va ser nomenat director de *La Humanitat*, tasca que va compaginar amb les seves col·laboracions periodístiques a *El Poble Català*. Exiliat després de la Guerra Civil espanyola, Lladó, que sovint emprava el pseudònim Rigodón, va treballar el 1945 a Niça com a director de *Per Catalunya*, alhora que col·laborava a *Quaderns*, la revista d'humor DDT. Un cop tornat a Espanya, Lladó va entrar a formar part de la redacció de *TeleXprés* des del 1964 fins al 1980, any en què va ingressar a Televisió Espanyola. Actualment és col·laborador fix de Catalunya Ràdio.

setmanaris de Barcelona dels anys 30, despatxos oficials a Madrid —amb Nicolau d'Olwer al capdavant del ministeri d'Economia—, exili i camp de concentració al sud de França.

Domènec Pallerola: — *Noranta anys..., que no són bromes; que aviat està dit...*

Josep Maria Lladó: — Quan exercies el periodisme a Barcelona i escrivies signaves amb el pseudònim...

Domènec Pallerola: — *Domènec de Bellmunt... sí. Hi vaig néixer, al poble de Bellmunt...*

Una ascendència lleidatana, aquesta, que no deixa de ser un fet circumstancial, ja que Pallerola als tres mesos de vida va mudar-se a les Penelles, on havia estat destinat el seu pare, que era empleat del Canal d'Urgell, i va recalcar finalment a Mollerussa, a partir de 1915. Domènec Pallerola, però, va continuar una vida plena de peregrinacions. Primer va ser a València, on el germà del seu pare, que era militar, li va pagar el batxillerat; després a Barcelona, on va acabar la carrera de Dret i va iniciar-se en el periodisme; més tard a París, a un primer exili, una breu estada a Madrid com a funcionari, i novament Barcelona i l'exili definitiu a la regió de Tolosa de Llenguadoc. Pallerola té molts i bons records de la seva època escolar.

Domènec Pallerola: — *Tot el que sé ho dec a un mestre que es deia senyor Serra. Era un mestre extraordinari, que ens explicava la història com si fos un conte, un reportatge, perquè l'entenguéssim, però sense desviar-se de la veritat. Així, atrets per aquelles lliçons, els nois de l'escola ens dividíem en partidaris dels cartaginesos, els uns, i dels romans, els altres. Val a dir que la majoria érem partidaris dels cartaginesos. Crec que el meu futur com a periodista reporter el dec al senyor Serra.*

L'escola de La Publicitat

Domènec Pallerola va començar a fer de periodista des de molt jove, amb els 20 anys tot just fets.

Domènec Pallerola: — *Als meus 19 anys em vaig traslladar a Barcelona. Fou aleshores que, compaginant-m'ho amb els estudis de Dret, vaig entrar a la redacció de La Veu de Catalunya i, dos anys després, a la de La Publicitat.*

Corria l'any 1924 quan Domènec Pallerola i Josep Maria Lladó es van trobar a la redacció de *La Publicitat*.

Josep Maria Lladó: — Vam ser molt afortunats...

Domènec Pallerola: — *Sí, vam tenir la millor escola possible, el carrer, i la sort que llavors sortís un diari progressista en català com La Publicitat, o un setmanari de bon contingut cultural com Mirador. Llavors cada periodista tenia la seva especialitat ben definida. Tu, Lladó, feies Municipal, mentre que jo em vaig dedicar al reportatge.*

El primer exili

Pallerola, però, era un cul inquiet, i quan arribà la dictadura de Primo de Rivera, va passar la frontera.

Domènec Pallerola: — *No m'hi trobava bé, a Barcelona. Els meus sentiments nacionalistes no tenien cabuda en aquella dictadura i, mogut pel meu esperit rebel, que ara se'n diu contestatari, me'n vaig anar a l'exili. Va marxar a París, on va continuar l'exercici de la professió periodística, tot enviant cròniques diàries i reportatges a La Publicitat. De la seva estada a la capital francesa data un dels seus reportatges de més impacte.*

Josep Maria Lladó: — Allà vas tenir el teu primer gran èxit periodístic, un reportatge que va provocar sensació i multitud de comentaris...

Domènec Pallerola: — *És ben cert. Succeí l'any 1927. Jo passava pel Boulevard Saint Germain, a l'altura de la Rue des Saints Pères, i vaig aturar-me davant el tauler d'anuncis de la Societat de Geografia, una de les més importants societats savantes de París. Solia fer aquell trajecte dues vegades al dia per anar al Courrier Catalan, que tenia la seva redacció a la mateixa mà del bulevard. En aquell tauler d'anuncis, redactat a mà, hi vaig llegir el següent: "Avui, a les sis, conferència del professor don Luis Ulloa, de la Universitat de Lima, sobre el tema 'Cristòfor Colom era català'".*

Pallerola va fer de bon periodista. No ho va comentar amb cap dels companys amb els quals treballava, "per allò de l'exclusiva", i se'n va anar a escoltar la conferència.

Domènec Pallerola: — *A la sala només hi havia set persones, l'esposa del conferenciant, el seu fill, en Joan Casanellas, que m'acompanyava, i una dama d'edat indefinida, amb unes ulleres de les anomenades impertinents. El treball del doctor Ulloa era magnífic, amb una documentació bibliogràfica impressionant. En acabar la conferència, li vaig demanar de fer una entrevista...*

Josep Maria Lladó: — I la vas fer, però advertint a Ulloa que tal vegada hi hauria problemes per a la seva publicació, car era

— **Domènec Pallerola va practicar sobretot el reporterisme en les planes del diari La Publicitat —**

temps de la dictadura de Primo de Rivera, i això de dir que Colom era català podia ser considerat subversiu...

No va passar res. L'article es publicà al diari de Lladó i Pallerola, a *La Publicitat*, i s'obrí una nova especulació sobre l'incert origen del descobridor d'Amèrica.

Josep Maria Lladó: — El règim dictatorial fins i tot va acceptar la teoria d'un Colom català, ja que si era català, com afirmava Ulloa, es demostrava d'una vegada per totes que Colom era espanyol i no pas italià. Va ser un tema que va ser de molta actualitat llavors. Fins i tot Ulloa va venir a Barcelona, a fer una conferència a la sala d'actes de l'Ateneu, que va quedar plena de gom a gom.

Domènec Pallerola: — *Tinc molts bons records d'aquella època. París és una ciutat meravellosa. No, menteixo: són tres ciutats diferents i meravelloses. Hi ha el París del Montparnasse, el París turístic de Montmartre i el París intel·lectual del Barri Llatí...*

Només reportatges

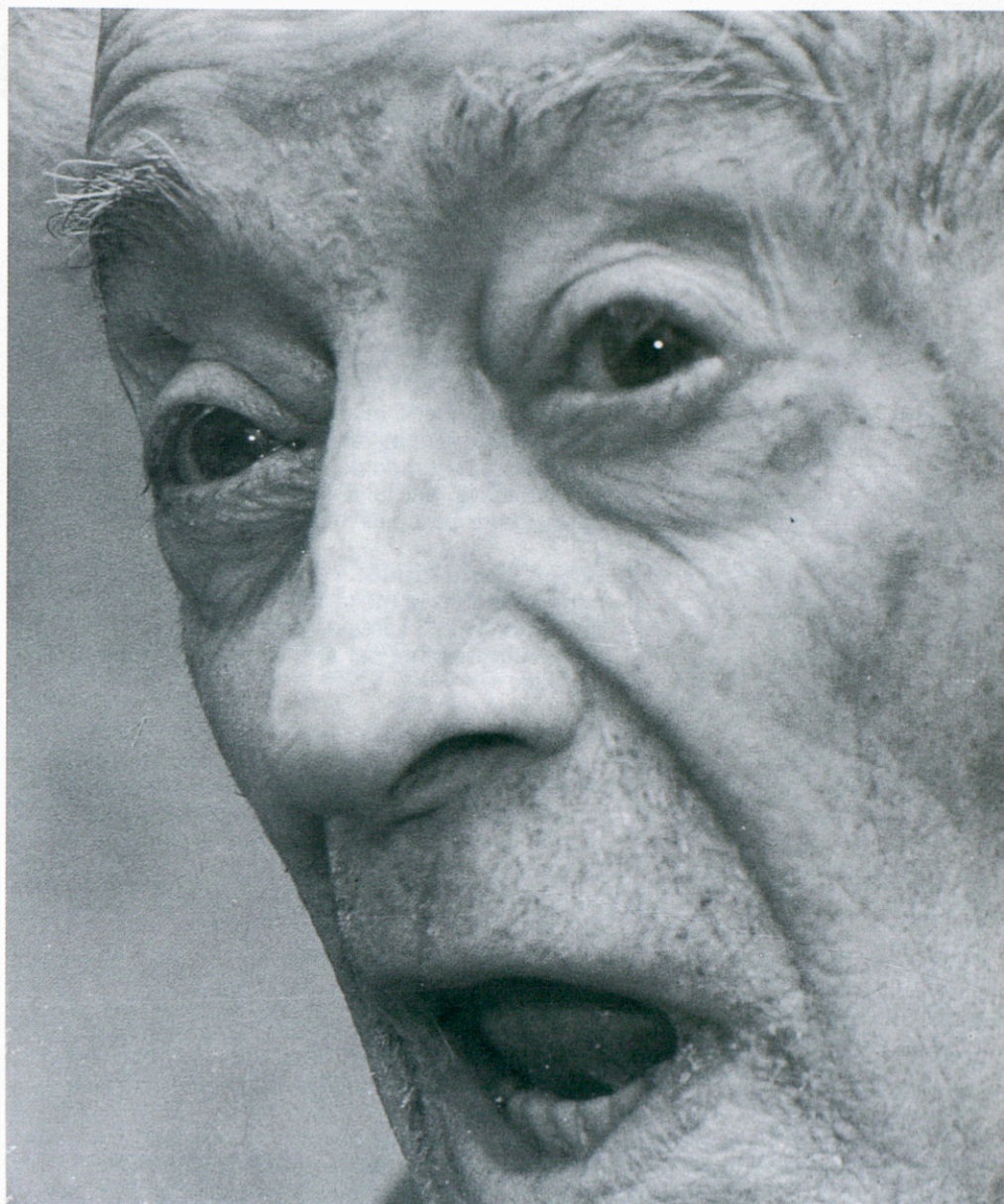
Una amnistia decretada al final de la dictadura va permetre que Domènec Pallerola tornés a Barcelona. Pallerola era un reporter amb majúscules. Mai no va conrear cap altre gènere, com la crònica o l'entrevista. S'estimava més el contacte diari i la capacitat de creació que atorga el reportatge. Lladó, com els seus companys de professió d'abans de la Guerra Civil, el recorden per un reportatge que va fer el desembre de 1930, quan es va desplaçar a Jaca arran de la revolta dels militars dels dos regiments d'aquella guarnició.

Domènec Pallerola: — *Vaig parlar amb la gent que va conèixer els capitans Galán i García Hernández, que, per cert, eren molt estimats per la gent de Jaca. Anys després vaig visitar la tomba del general Lasheras, que va ser qui els va fer executar després d'haver-los promès un judici just perquè es rendissin. La tomba era plena de merda. La gent del poble mai va perdonar el que havia fet amb els dos capitans.*

Josep Maria Lladó: — Jo vaig conèixer la vídua de García Hernández, que va aconseguir que li muntessin un estanc a l'avinguda del Portal de l'Àngel, a Barcelona.

Pel camí de la política

La República es va proclamar quatre mesos després. Domènec Pallerola i Josep Maria Lladó van ser designats secretaris del ministre d'Economia, Nicolau d'Olwer, i es van traslladar a Madrid, on van viure durant onze mesos, a la pensió Mundial.

Josep Maria Lladó: — Nicolau d'Olwer era una personalitat més versada en la literatura dels clàssics grecs i llatins que no pas en els temes econòmics, però va saber escollir uns excel·lents col·laboradors i va ser un bon ministre.

Domènec Pallerola: — Sí, va cridar Josep Barbey, Manuel Raventós i Ferran Cuito. Com que sempre anaven junts, i generalment a peu, a Madrid els van donar el nom de 'Els quatre d'infanteria', que era el títol d'una novel·la de gran acceptació a l'època. Els funcionaris del ministeri estaven admirats amb aquells alts càrrecs catalans, que a les nou del matí ja eren a llurs despatxos i a la tarda continuaven treballant fins a l'hora de sopar, i de vegades després i tot, a la nit.

Pallerola té molts records de la seva vida a Madrid. Recorda, amb grat, Carmen Fernández Montero, "una noia molt maca i molt

— Un dels seus treballs periodístics més recordats el va fer a Jaca després del fracassat aixecament republicà —

trempada que anomenàvem 'miss Economia'; i els menjars al Mesón del Segoviano, "donde hasta los garbanzos hablan el idioma de Cervantes". L'aventura madrilenya, però, va ser breu, com el mandat de Nicolau d'Olwer. Després, Pallerola va tornar a les redaccions barcelonines de La Publicitat, L'Opinió, La Rambla, Mirador, L'Esquella de la Torratxa o La Campana de Gràcia, de la qual va arribar a ser director.

Els periodistes i la FAI

Josep Maria Lladó i Domènec de Pallerola comparteixen molts records. Un dels més curiosos és la fugida de Josep Maria de Sagarra a la Polinèsia, per tal d'evitar una hipotètica agressió per part dels militants de la FAI.

Josep Maria Lladó: — Era un gran poeta, però no era un home valent. Tenia molta por que els de la FAI l'assassinessin. Per això se'n va anar, subvencionat per la Generalitat, als mars del Sud.

Domènec Pallerola: — Sí, els de la FAI van atemorir molta gent durant els anys 30. Molts van marxar a Andorra, a esperar que els ànims es tranquil·litessin. D'altres, com l'Andreu Claret, no van tenir gens de por. L'Andreu Claret, per exemple, va ser l'únic que va tenir valor per anar a la Fatarella, on els anarquistes de la FAI havien declarat la independència...

Josep Maria Lladó: — Recordo que van instal·lar la senyera anarquista i una metralladora al balcó de l'ajuntament, des d'on controlaven la carretera d'accés al poble perquè ningú no hi entrés.

Domènec Pallerola: — Però Claret hi va anar i va negociar amb els anarquistes fins que aquests van depositar la seva actitud.

La pluriocupació

El periodisme que Pallerola i Lladó van posar en pràctica a diverses capçaleres barcelonines durant la dècada dels anys 30 és força diferent al dels anys 90. Un dels primers trets que diferencien la professió d'una època i de l'altra és l'*amateurisme* de la majoria de periodistes dels anys 30. El mateix Domènec de Pallerola va haver de compaginar la seva tasca periodística amb el càrrec de cap de negociat-lletrat de la Generalitat de Catalunya com a cap administratiu del departament de Sanitat —on va fer amistat amb qui més tard seria president de la Generalitat, Josep Tarradellas—, càrrec que exercí del 1932 al 1938. Aquest any fou destinat al quarter general del general Sarabia, on va romandre fins al 6 de febrer de 1939, en què va prendre, novament, el camí de l'exili.

Foc Nou

La vida de Domènec Pallerola està íntimament lligada a l'exili. Els set anys que va viure a París durant la dictadura de Primo de Rivera i els 53 que fa que s'està a la ciutat de Tolosa i les seves rodalies signifiquen que Pallerola ha passat 60 anys, les dues tercers parts de la seva vida, fora del seu país.

Domènec Pallerola: — Molts catalans van decidir exiliar-se a Amèrica. El català és home d'esperit aventurer destijós de repetir l'epopeia d'un altre català, Cristòfor Colom. Ells marxaren molt il·lusionats. Jo no tenia aquesta il·lusió, em vaig estimar més restar a França, on ja havia viscut anteriorment.

Tot i l'exili, Pallerola no va abandonar l'exercici de la professió periodística. L'any 1945 va fundar, a Tolosa, el setmanari català *Foc Nou*, una publicació, però, de vida reduïda.

Josep Maria Lladó: — L'exili t'obliga a fer de tot.

Domènec Pallerola: — A París, al primer exili, hi vaig fer d'empaquetador de llibres als magatzems de l'editorial Hachette, on un dia vaig conèixer l'escriptor valencià Vicent Blasco Ibàñez, que em va recomanar davant la direcció de l'editorial perquè em contractessin com a traductor de francès.

Josep Maria Lladó: — I el 39 vas tornar cap a França...

Domènec Pallerola: — Sí, en l'exili de 1939 vaig fer de comptable en una empresa forestal, de bibliotecari a l'Institut Catòlic, de traductor jurat, de professor d'espanyol a liceus i col·legis dependents de l'Estat francès. Més tard, vaig passar a l'Aumonerie Catholique, creada per l'eminent cardenal Salièges, arquebisbe de Tolosa, una gran persona que admirava molt el nostre cardenal Vidal i Barraquer. Per la seva actitud contra els nazis, aquests van fer-lo presoner, en el mateix palau del bisbat.

Un espia de Franco

Els records es barregen, i Pallerola salta de l'exili a l'enumeració de personatges clau en la història catalana.

Domènec Pallerola: — La meua feina a La Publicitat va ser molt profitosa. Hi estava molt lligat, amb vincles afectius i polítics... Gràcies al diari vaig conèixer Lluís Companys, un gran nacionalista, vaig discutir amb Francesc Cambó, un gran orador que es va inventar allò de l'*Espanya grande*..., i també Felip Rodés i Baldric, que era espia de Franco i va denunciar Companys a la Gestapo...

— Ha passat seixanta anys fora del seu país i des de França segueix col·laborant al Diari de Lleida —

La Gestapo i les tropes alemanyes també van amenaçar Pallerola i la seva família. Fugint dels bombardeigs alemanys, va abandonar el centre de Tolosa per anar a viure en un raval anomenat Blagnac.

Domènec Pallerola: — *El que són les coses: tota la Segona Guerra Mundial fugint dels alemanys i van ser els anglesos els que finalment em van bombardejar...*

Domènec Pallerola mai no va pensar a tornar a Espanya com ho van fer altres exiliats. Es va quedar a viure a Tolosa perquè les seves dues filles, Neus i Núria, hi havien iniciat els seus estudis de medicina i lleis, i s'hi van casar i hi van formar la seva família. Pallerola viu a la planta baixa d'una torreta en la qual també viu, al pis de dalt, una néta seva.

Domènec Pallerola: — *Sí, una néta meua nascuda a Tolosa que està preparant una tesi doctoral sobre el paper dels casals catalans a l'estranger...*

Superació personal i professional

La història política, literària i periodística de Domènec de Pallerola, Domènec de Bellmunt,

és extraordinària i inesgotable. Una història que encara no ha acabat. El veterà periodista català prepara actualment un treball biogràfic sobre la figura del general Lasheras, executor dels capitans Galán i García Hernández, els militars republicans revoltats en desembre de 1930 a Jaca.

Domènec Pallerola: — *També tinc un editor de Lleida, Virgili, que m'ha promès publicar un recull dels articles que escric cada dia al Diari de Lleida. Per què hi escric? Perquè sóc de Lleida i em sembla que aquest diari és molt ben fet, molt ben informat i molt assenyat... Ja hi he publicat més de 150 articles...*

Josep Maria Lladó: — Doncs, parlem de periodisme...

El veredict de Pallerola és clar.

Domènec Pallerola: — *El periodisme és una vocació. Aquell que tria el periodisme només com a mitjà de vida, sense tenir-ne vocació, no serveix per a la professió. I tota vocació exigeix esforç i molt de sacrifici..., i un constant afany de superació personal i professional. Hi insisteixo: el periodisme no es pot escollir com un ofici per situar-se políticament o per guanyar diners..., tothom sap que en periodisme no se'n guanyen gaires. ●*

